

KIK VAGYUNK?

Hamarosan megszámloltatunk: hányan vagyunk még a Felvidéken, akik magyarnak valljuk magunkat. A régi magyarok a nevet azonosnak tartották lélekkkel.

*Nevünk az azonosságunk, és tudnunk kell,
KIK VAGYUNK!*

Csak így lehetünk összhangban önmagunkkal.

Legyen magyar, aki az! A népszámlálási íven is!

Két diák, egy alapiskolás és egy középiskolás gondolatait adjuk közre, mindketten a Palóc Társaság tanulmányírói pályázatára írták dolgozatukat.

Reméljük, az ingadozók, a számítók is tanulnak belőle a művek elolvasásuk után, s az önazonosság-tudatukban biztosak segítségére is lehetünk, amikor példákat keresnek bizonytalan tudatú ismerőseik számára a magyarságuk megvallása érdekében.

A gombaleves

Családom a Komárom melletti Szentpéteren él. Anyai ágon Körtvélyesről (Rozsnyói járás) származom. Az itt élő emberek szabadidejükben az erdőt járják gomba után kutatva. Nem kivétel ez alól az én rokonságom sem. Büszkén kijelentem, hogy igazi gombaszakértő családból származom. A gombázásnak és a gomba fogyasztásának nálunk hagyománya van. Aki teheti, nagy előszeretettel kimegy az erdőbe, hogy rátaláljon a különböző fehér, sárga, vagy barna illatos kincsek rejtekhelyére. Keresztanyu a családunk fő-fő gombamestere.

Ezt a történetet tőle hallottam egy közös gombatúra alkalmával. A dédnagyapám a történet főszereplője. Természetesen ő is imádta a gombát. Dédpapa hetente többször kiment a szülőfaluját körbeölelő hegyekbe. Főleg a derenki erdőbe (a Szilicei-fennsík keleti végén egy 1000 éves kis falu, amelynek erdei összeérnek Körtvélyessel). Lehet, azért járt oda, mert szerették a gombát, de az is lehet, hogy a megszokás miatt. Lehet, csak azért, mert egy kis magányra vágyott. Minden alkalommal csak a kutyája, Latyak ment vele. Mindenhová együtt jártak. Mindketten megcsodálták a fenségesen gyönyörű magyar erdő csodáit. A madarak csicsergését, a mennyei illatokat, amik az erdei virágokból és termésekből áradtak és az orrukat csiklandozták. És persze a csodálatos táj szépsége is csábította őket. Miközben az elképesztő látványba és illatokba merültek, dédnagypapa mindig mesélt Latyaknak. Ej, ha beszélni tudott volna! Csak a Jóisten tudja, milyen titkokat őrzött! A hűséges kutya boldogan hallgatta az öreg meséit a családról, a becsületről és az ősről.

Jó kis séta után elérkeztek Derenkre. A falu határában állt Bandi Bácsi csárdája. A falak mentén kosárszámra termett a májusi hófehér, roppanós gomba. Gyorsan megtelt a kiskosár. Dédapám megillatozta a zsákmányt, aztán beült egy kicsit megpihenni a csárdába. Mindig szívesen fogadták. Nagy szeretettel hallgatták ott is az életről szóló történeteit. Miután elfogyasztott 1-2 kupicával a szokásos sompálinkából, indult haza Latyakkal a nyomában. Ez így ment évről – évre, s talán halála napjáig tartottak volna ezek a gombaszedő kiruccanások, ha...

1920-at írunk. Ezen a nyáron minden megváltozott. Új határvonal épült a semmiből. A dédnagypapa a megszokott módon felért a hegytetőre. Alig várta, hogy kosarát megtöltse az illatos csemegével. A csárdához közeledve katonákat látott, akik hatalmas oszlopokra szögesdrótot erősítettek. A katonák a gombákat taposták. Az ő gombáit! Nem mehetett oda leszedni, szólani sem mert. Megszakadt a szíve. Elindult haza. Csöndben haladtak. Egész úton egy szót sem szólt. Mintha Latyak is tudta volna, hogy nagy baj van, leszegett fejjel követte.

Aznap nem volt gombaleves ebédre! És soha többé! Soha többé nem ment le a torkán. Két éve én is jártam ott, a Bandi Bácsi csárdájánál. A falai még mindig állnak. Sajnos, gombát nem találtam azon a helyen, talán a sok év alatt a spórák elpusztultak a szögesdrót árnyékában. Keresztanyu kora tavasztól késő őszig minden nap kimegy az erdőre. Rengeteg a gomba, de a Bandi csárda tövében idén termett először májusi gomba. Mintha a kis spórák száz évig aludtak volna. Várták a mesebeli csodát! Pont úgy, mint mi! 100 év után végre keresztanyu megfőzte dédpapa gombalevesét. Sós lett. A könnyeinktől, amik akkor csurogtak bele, amikor a leves fölött visszaemlékeztünk a múltra.

Szepessy Anna

Egyetlen tollvonás

Családom ősidők óta él már a Felvidéken. Amikor kilépek az ajtón és sétálni indulok a kertben... Az olyan, mintha időutazáson vennék részt: minden virág, minden fa, kő és bokor a múltunk egy-egy darabja: az almafa, melyet születésemkor ültettek; a rózsza, amit édesanyám választott; a gyümölcsfák, amiket édesapám, és a fenyők, amiket nagyanyám ültetett...

Mama úgy meséli, hogy az emberek megbotránkoztak, amiért egy ilyen helyre jött lakni... Akkoriban a környékünkön kevés volt a diplomás ember. Nagyanyám orvos – bár szegény falusi családból származott – , méghozzá Prágában tanult. Nagyapámék viszont világ életükben gazdálkodtak; nem is csoda hát, hogy a kertben akkor egy fűszál is alig akadt – a sok tyúk, pulyka, juh, ló meg téhen mind kitaposta. Mama azonban felvette a kesztyűt és félelmet nem ismerve kezdte virágokkal és díszfákkal beültetni a kert nagy részét. Ma már ötven éves sudár fenyők kürtölik világgá munkáját.

Tavasszal a kert virágba borul; gyümölcsfáink egy részét dédnagyapám maga ültette. Aztán néha-néha, ha ásunk, törmelék és cserép fordul ki a földből – annak a háznak a maradványai ezek, amelyben már üknagyapám is élt és nagyapám született – még a kommunizmus alatt lebontották.

Nagyapám úgy meséli, hogy még ükünagyapám költöztette ide a családot több mint száz éve, bár az igazat megvallva már azelőtt is ebben a faluban éltünk. A ház, amit az átköltözéskor ükünagyapám épített, még ma is áll és százéves falai a múlt énekét zengik.

Hetvenöt éve már annak, hogy a deportálások megkezdődtek. A környező falvakból az embereket nem Magyarországra vitték, ahogy azt a történelem tankönyvek hirdetik, hanem a mai Csehország területére. Először a vagyonosabb, több földdel rendelkező családokat. Úgy egy nappal az indulás előtt értesítették őket, és pontosan megszabták, hogy mennyi holmit vihetnek magukkal. A kijelölt időben marhavagonokba pakolták az embereket, és ahogy pár évvel korábban a zsidókat, úgy most a magyarokat – mint háborús bűnösöket és az állam ellenségeit – vitték egy szenvedéssel teli jövő felé. A szerencsések a csehek cselédei lehettek, de vannak, akik állítják, hogy némely vonat sosem ért célba. Lakatlan térségekben állították le azokat a vonatokat, amelyek utasait nem volt hova vinni, így bezárva otthagyták őket, hogy a nagy hidegben halálra fagyjanak, majd pedig tömegsírba temették a szerencsétleneket.

Ilyen időkben került a faluba a mai szlovák lakosság nagy része is. Őket a hegyvidékről telepítették ide, és a deportált magyarok házeit és földjeit kapták meg. A cél a környék elszlovákosítása volt, de a dolog fordítva sült el, ugyanis a magyar falvakban az idekerült szlovákok megtanultak magyarul és mára sokan magyarnak tartják magukat.

Sok magyar család elmenekült a deportálás elől. Az üknagymamám pétervásári volt; oda indultak hát dédnagyapámék 1945 telén, a féléves nagyapámmal. Másfél év után térhettek csak haza, dédnagyapa már épp állást kapott volna rendőrként, de hazajöttek.

Fontos dolog, hogy minden élethelyzetben jó döntést hozzunk. Legyen a világ bármily gyönyörű, meg kell tanulnunk hazatérni. Vagy ahogy Tamási Áron írta: „*Isten azért teremtette a világot, hogy valahol otthon legyünk benne*”.

A szülőfalum, Ajnácskő sok mindent megélt a történelem viharában. A legszebb legenda a falu nevéhez fűződik...

Volt Huba vezérnek egy szépséges lánya, Hajnácska – nevét a hajnalpírról kapta. Nos, Árpád fejedelem a Rima vidékét Hubának adta. Amikor a vezér törzsével Ajnácskőhöz ért, Hajnácska rögtön beleszeretett a dombon álló várba és a kis faluba. Meg is kérte hát apját, hogy adja neki. Csakhogy Huba vezér elígérte Gedő vitéznek. Gedő maga is győzködni kezdte a vezért, hogy hadd legyen Hajnácskáié, hisz elég neki Várgede. Huba így végül úgy határozott: legyen a falu és a vár Hajnácskáié, a neve is legyen Hajnácska köve, vagyis Hajnácskő. Lányát azonban feleségül adta Gedő vitézhez, így adott szavát sem kellett megszegnie, hisz a vár mindkettőjüké lett.

Ahogy telt-múlt az idő, a Hajnácskőből Ajnácskő lett, majd a várat és a falut a törökök felégették. A falusiak visszatértek, a várat azonban soha nem építették újra. Romjai még ma is hirdetik az örök igazságot: minden mulandó.

Az egyik dombon a bazaltömlések közt bronzkori vár nyomaira bukkanhatunk – ezért kapta a Pogányvár nevet.

Ajnácskő a Medvesalja határán fekszik. A geográfusok szerint hozzátartozik, a hagyomány azonban nem így tartja. Az azonban kétségtelen tény, hogy régen a falut körülvevő erdőkben rengeteg medve és farkas élt – ezért lett Medvesalja. Ma csak ritkán bukkan fel egy-egy hírmondó a Tátrából, és barangol a vidéken.

Egyszer egy ismerősöm azt mondta, ez a vidék olyan gyönyörű, hogy akár *Az Ezüst-tó kincsét* is forgathatták volna itt. Régen a Csevicén fürdő is volt és minden évben Anna-bálokat tartottak, de azok az idők már elmúltak. „*Aki a múltban él, annak nincs jelene. Aki csak jövőt vár, nem tudja hol a helye.*” – énekli Pintér Béla. Itt az ideje, hogy elengedjük, ami volt és felfedezzük azt a csodát, ami az otthonunk, a mi világunk.

Sokan sok mindent hisznek. Én azt hiszem, semmi sem véletlen. Könnyű elmenni a tejjel-mézzel folyó Kánaánba és élvezni mások munkájának gyümölcsét, ahelyett, hogy megvívnánk a saját harcunk – mert azt bizony senki nem fogja helyettünk megvívni. Ha meg akarjuk őrizni ezt a csodát, ami az otthonunk, akkor meg kell őriznünk a magyarságunkat is. Ajnácskőnek, ennek a gyönyörű helynek mi, akik itt élünk, mi vagyunk az emlékezete és a jövőbe vetett hite. Mi vagyunk a hajtás, amelyből egy jobb jövő sarjadhat.

Édesanyám egy kis medvesalji faluból származik. Egykor ott élt a környék hóhérja – legalábbis a neve erre utal: Bakóháza. Amikor kimegyünk a temetőbe nagyapám sírjához, gyakran elnézem a környéket. Bakóházán most is alig lakik negyven ember, a temetőben csak

egy pár sír van – ahogy rájuk nézek, látom, ahogy diadalmaskodik az élet a halál felett: fű zöldellik, lepkék és méhek szálldosnak virágról virágra, madarak raknak fészket a temető fáira – és mindezt körülöleli a búzamező. Nyáron, a verőfényes napsütésben jobbra-balra hajladoznak az aransárga búzakaralások; a vetésben elszúrta zafírkék búzavirágok és rubinpiros pipacsok nyílnak – kivirul az egész határ, mintha az a gyászos nap rossz emlék vagy lassan szertefoszló árnyék volna csupán.

Igen, a határ virul ki. Mert ha megállunk Bakóházán a temető dombján és figyeljük, ahogy az aranyló nap bíborszínbe öltöztetve a világot lenyugszik, egy kis utacska látunk úgy száz méterrel magunk előtt, mely megtöri a búzatabla egységét. Emlékszem arra a napra, amikor a szüleimmel álltam ott. Édesanyám kinyújtotta fehér kezét és arra a kitaposott kis ösvényre mutatott.

– Látod? – kérdezte. – Az ott a határ. Azon túl már Magyarország van.

Elnéztem, amerre mutatott, és nem akartam hinni a szememnek. Az az utacska ott volt a közelemben. Olyan közeli és mégis olyan távoli, megfoghatatlan valami. Hihetetlen és mégis varázslatos. Ennyin múlt: még pár méter és Bakóháza Magyarországhoz tartozna ma. Ennyin múlt: még vagy tíz kilométer és Ajnácskő Magyarországhoz tartozna ma. Egyetlen tollvonáson múlt, hogy az egész eddigi életem úgy alakult, ahogy. Egyetlen tollvonás egy szempillantás alatt átrepítette családomat, a földet, amelyben őseim nyugodtak, egy másik országba. Az ember csak áll ott és nézi azt a bűvös valamit, ami nem több egy a vetésben kitaposott útnál. És közben megy le a nap. Körülöttünk minden a vörös árnyalataiban játszik. Olyan ez, mintha a természet így idézné meg a múltat, a sok vért, amely azért omlott ki, hogy az az út, a határ ott lehessen, és amely azért omlott ki, mert a határ ott van.

Közben lemegy a nap, és milliányi csillag szikrázik az égen, mintha az elhunytak és eljövendők lelkei ragyognák be a jelent, a helyet, ahol élünk, a helyet, amely a miénk, mert a mi világunk – mindig az volt, s az is marad.